

¹⁸ Niechaj was nikt nie odsądza od nagrody, zamięrowany w uniżeniu siebie i czei aniołów, wnikać w to, co ujrzał. Taki nadęty bez powodu zmysłowym swym sposobem myślenia, ¹⁹ nie trzyma się mocno Głowy

¹⁸ Po a przeczenie πᾶν dod: Σ^c C P W 326 1175 G i b. wiele min; vg syi syh ar; Aug. Koniektury poprawiające tekst poświadczony przez P^m B S A 33 D w brzmieniu α εὐφρανει σπῆται αὐτὸν zob. w komentarzu.

Por. Filon, *De confus. ling.* 190; Józef Flawiusz, BJ 2, 28.

¹⁸. Następujące odrzucenie fałszywego kultu aniołów i pseudomistycyzmu jako ukrytych objawów pychy i braku łączności z Chrystusem — Głową Mistycznego Ciała.

„Nie odsądza od nagrody” — hapax legomenon καταβραβεύειν, nieczęsty również w literaturze świeckiej, oznacza niesprawiedliwy wyrok sędziego (βραβεύειν) który pozbawia kogoś w zawodach słusznej nagrody (Percy).

Por. E. Percy, *Die Probleme...*, dz. cyt., 144.

„Zamięrowany” — θίλων ma tu odcień hebraizujący i jest odpowiednikiem chafes b^r (np. PowiPr 21, 14; 1 Król 18, 22; Ps 111 [112], 1). Niektórzy łączą go przysłówkowo z poprzednim orzeczeniem w znaczeniu: „umyślnie”, „z własnej winy” (Dibelius, *ZLexGr²*, Osty). Wszelkie więc koniektury poprawiające tekst są zbędne.

Por. G. Schrenk, *Θίλω*, ThW 3, 45.

„W uniżeniu siebie” — tutaj ταπεινοποίησθαι (zob. kom. do Fil 2, 3) ma odcień inny niż „pokora”. Stanowiąc odpowiednik hebrajskiego ‘inná(h) neféš (np. Kapł 16, 29; Iz 58, 3) oznacza umartwienie, głównie cielesne, co potwierdza literatura starochrześcijańska (Past. Herm., Vis. III, 10, 6; Sim. V, 3, 7). Teodoret ją widział w fałszywym ujęciu dystansu wobec Boga.

„I czei aniołów” — θρησκεία to religia w ogóle (Dz 26, 5) lub religijność (Jak 1, 26 n); tutaj oznacza pewną formę kultu, i to z odcieniem ujemnym. Tak go rozumiała najdawniej-

sza tradycja i szukała jego potwierdzenia w zakazie kan. 35 synodu w Laodycei (między r. 343 a 381) dotyczącym „takiego bałwochwalstwa” (Teodoret), które miało być dalszym stadium degeneracji kultu napiętnowanego przez św. Pawła. Egzegeza nowożytna dodała hipotezy co do synkretycznego charakteru tego kultu, łącząc go jakoś z „żywiołami świata” (2, 8, 20). Niepewność podstawy tych hipotez kazała ostatnio wznowić przypuszczenie, że zwrot ten jest charakterystyką, jaką daje sam Apostoł praktykom judaizującym błędnowierców jako nawrotom do Tory danej i strzeżonej przez aniołów (Percy). Jednakże odkrycia w Qumran zdają się na nowo wzmacniać najstarsze, dosłowne tłumaczenia tego zwrotu, gdyż wzbogacają one relację Józefa Flawiusza (BJ 2, 8, 7) o cefejskiej disciplina arcani co do imion aniołów o inne szczegóły angelologii i demonologii. Qumrańczycy mieli żyć i walczyć w obecności świętych aniołów (1 Q S 3, 13—4, 16; 11, 8; 1 Q M 7, 6; 9, 15). Następny zwrot potwierdza hipotezę kultu synkretycznego.

Por. C. J. Hefele, *Conciliengeschichte...*, Freiburg¹ 1873, 1, 708 n; S. Lyonnet, *L'étude du milieu...*, art. cyt., Bib 37 (1956) 36; A. Penna, *L'ascetismo dei Qumranici*, RBiblt 6 (1958) 22; E. Percy, *Die Probleme...*, dz. cyt., 149—169; K. L. Schmidt, *Θρησκεία*, ThW 3, 156—159; S. Zedda, *Il carattere gnostico e giudaico dell'errore colossese nella luce dei manoscritti del Mar Morto*, RBiblt 5 (1957) 31—56.

„Wnikać w to, co ujrzał” — wahania tradycji rękopiśmiennej co do zwrotu, który czytamy εἰς ὁράματα λαμβανέων (zob. krytykę tekstu), na-

— [Tego], z którego całe Ciało zaopatrywane i zespalone dzięki wiążącym połączeniom członków, rośnie Bożym wzrostem. ²⁰ Jeśli razem

19 Trafna glosa Χριστός po κερᾶν zachodzi w D⁹ 2005; syh ar; Now.

stępnie zagadkowość pasująca go na cruz interpretum, dały pochoć do stawiania wielu koniektur, jak np. κίωπᾶ κεραβᾶτων (Lightfoot) — „rzucając się w pustkę na huśtawce”; διὰ κεραβᾶτων (Hort) — „rzucając się na próżno w powietrze”. Ten hapax legomenon NT, znany w LXX nie tylko w znaczeniu: „wkraczać do kraju”, ale i „wnikać”, „badać” (2 Mach 2, 30), w literaturze greckiej poza powyższymi dwoma znaczeniami ma jeszcze trzecie zachodzące w języku misteriiów: „przekroczyć próg świątyni” (abaton), czyli „dostać się wtajemniczenia”. Figuruje ono w inskrypcji z Klaros z r. 132 po Chr. (OGIS 2, 530, 13; Apulejusz, Metam. 11, 23). Część więc komentatorów tłumaczy ten zwrot: „jak to oglądał podczas wtajemniczenia” (Dibelius, Cerfaux, Staab). Wobec jednak słusznego zarzutu, że to techniczne znaczenie epoptei występuje zawsze w towarzystwie czasownika πεισθῆναι i dotyczy świątyni (Preisler), większość tłumaczeń pozostaje przy poświadczonym w LXX znaczeniu (Abbott, Knabenbauer, Huby, Lohmeyer, Benoit, Masson), uwzględniając co najwyżej pewne zabarwienie iluministyczne (Meinertz, Médebicelle, Ricciotti). Perf. wskazuje na uporczywe trzymanie się tego swoistego iluminizmu.

Por. L. Cerfaux, *L'influence des „mystères” sur les épîtres de S. Paul aux Colossiens et aux Ephésiens*, w dziele zbior. *Sacra Pagina*, Paris—Gembloux 1950, 2, 374—377; S. Eitrem, *EMBATYD*, STh 2 (1949) 93—94; H. Preisler, *ἐπαρεῖα*, ThW 2, 531—533; H. Rongy, *Les erreurs combattues dans l'Épître aux Colossiens* (2, 16-19), REL 30 (1938/39) 245—249.

„Nadęty bez powodu zmysłowym swym sposobem myślenia” — ostre

zdemaskowanie pychy i egocentryzmu (σῆψῃ w specyficznym Pawłowym znaczeniu: zob. kom. do 2, 11) jako ukrytej pobudki działania pseudowizjonerów. Co do τοῦτ᾽ zob. kom. do Fil 4, 7. W zestawieniu widoczny jest tu sarkazm.

19. Szukanie innego pośrednictwa niż Chrystusowe powoduje u błędowierców jako najgorszy skutek oderwanie się od Chrystusa-Głowy, zapewniającej wzrost nadprzyrodzony całemu Ciału — Kościołowi. Takiego tłumaczenia wymaga ścisła paralela: Ef 4, 16. Przypuszczenie zaś, że οὐρανός — w związku ze stwierdzeniem z 2, 10 — oznacza tutaj cały kosmos z jego „żywiołami” (Dibelius), w świetle tej — mimo nieznacznych różnic — uderzającej analogii nie jest prawdopodobne. Oba te teksty zawierają cenne dla nauki o Mistycznym Ciele połączenie myśli hebrajskiej, wiążącej z pojęciem „Głowy” przede wszystkim ideę pierwszeństwa i przewodzenia, z ideą hellenistyczną, stoicką „ciała” jako organizmu społecznego. „Zaopatrywane” — ἐπιχορηγεῖν znaczące „dostarczać” (2 Kor 9, 10; Gal 3, 5) ma odcień „utrzymywania”, „karmienia” w Ekl 25, 22 i w papirusach, stąd w przekładach występuje niekiedy po prostu termin „żywić”.

Por. BGU 183, 6; P. Ory. 985, 10.

„Podtrzymywane w całości” — ten sens słowa συσπλάζειν, odmienny od 2, 2, zachodzi jeszcze w równoległym Ef 4, 16.

„Dzięki wiążącym połączeniom członków” — użycie niewątpliwej przenośni i jednego tylko rodzajnika pozwala na taki przekład dwóch terminów z popularnej fizjologii: ἀφ᾽ i σύνδεσμος.